

رابطه استراتژی‌های تجاری آینده‌نگر و تدافعی با خوانایی گزارشگری مالی

ذبیح‌اله خانی

استادیار، گروه حسابداری، واحد فسا، دانشگاه آزاد اسلامی، فسا، ایران

حسین رجب دری

دانشجوی دکتری حسابداری و عضو پژوهشگران جوان و باشگاه نخبگان، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران

نسیم شرفی

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، واحد فسا، دانشگاه آزاد اسلامی، فسا، ایران

تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۰/۲۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۲/۱۰

چکیده

هدف مطالعه حاضر، بررسی رابطه استراتژی‌های تجاری آینده‌نگر و تدافعی با خوانایی گزارشگری مالی است. شرکت‌های دارای استراتژی‌های مختلف، محیط اطلاعاتی متفاوتی دارند که می‌تواند نشان‌دهنده رابطه استراتژی تجاری با خوانایی گزارشگری مالی باشد. برای بررسی خوانایی گزارشگری مالی نیز از شاخص فوگ و طول متن استفاده شد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی بوده و دوره زمانی آن شامل سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ و نمونه برگزیده متشکل از ۱۶۳ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش نیز از روش حداقل مربعات معمولی در نرم‌افزار Eviews استفاده شد. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین استراتژی تجاری آینده‌نگر و تدافعی با ناخوانایی گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد که این رابطه در شرکت‌های آینده‌نگر قوی‌تر است. بررسی جزئی فرضیه‌های پژوهش نیز نشان‌دهنده آن است که سطح روابط بین استراتژی تجاری آینده‌نگر و شاخص فوگ (فرضیه فرعی اول) و طول متن (فرضیه فرعی دوم) به ترتیب ۴۶ و ۴۹ درصد است. همچنین، سطح روابط بین استراتژی تجاری تدافعی و شاخص فوگ (فرضیه فرعی سوم) و طول متن (فرضیه فرعی چهارم) به ترتیب ۳۱ و ۲۹ درصد است. در نتیجه، در راستای شفافیت و خوانایی بیشتر، توجه به استراتژی تجاری شرکت ضروری است.

واژه‌های کلیدی: استراتژی تجاری، خوانایی گزارشگری مالی، استراتژی آینده‌نگر، استراتژی تدافعی.

۱- مقدمه

خوانایی در حوزه برقراری ارتباط، روانشناسی و آموزش به‌عنوان سهولت ادراک و همچنین، پیام‌های مربوط به سبک نوشتن تعریف شده است (بارنت و لئوفلر^۱، ۱۹۷۹). افشای اطلاعات شرکت نیز شامل مطالب ارائه شده در گزارش‌های سالانه و حاوی اطلاعات متنی است (لی^۲، ۲۰۱۰). افشاء اطلاعات معمولاً از سه بخش شامل محتوا، زمان‌بندی و نحوه ارائه اطلاعات تشکیل شده است که سودمندی هر یک از آن‌ها به خوانایی و قابلیت فهم گزارش‌های مالی بستگی دارد (کورتیس^۳، ۲۰۰۴). پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که ناخوانایی گزارش‌های مالی، برای سرمایه‌گذاران مشکل‌آفرین است (لی و تونیدی^۴، ۱۹۷۵؛ کورتیس، ۱۹۸۲؛ بارتلت و چاندلر^۵، ۱۹۹۷؛ هاینز و بکسلی^۶، ۲۰۰۴). در این راستا، دیویس و تام سوئیت^۷ (۲۰۱۲) بیان می‌کنند که مدیران در مورد میزان جزئیات، محتوا و همچنین، واژه‌های استفاده شده در گزارش‌های مالی و اطلاعات افشاشده، قدرت و اختیار دارند. برای نمونه، یافته‌های بیاتای^۸ (۲۰۱۴) در حسابداری نشان داد اگرچه می‌توان شفافیت گزارش‌های افشایی را بهبود بخشید و نیاز اطلاعاتی سهامداران را برآورده کرد، اما این نگرانی وجود دارد که گزارش‌های افشاشده ممکن است با ابهام، سبک نوشتار و ناخوانایی، سودمندی خود را از دست بدهد و همچنین، استفاده‌کنندگان را سردرگم و از اهداف اصلی منحرف کند (روسرورد^۹، ۲۰۰۳؛ کورتیس، ۲۰۰۴).

با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته، سرمایه‌گذاران نسبت به اطلاعاتی که پردازش آن‌ها سخت‌تر است، واکنشی کند و ناقص نشان می‌دهند (گروسمن و استیگلیتز^{۱۰}، ۱۹۸۰؛ بلومفیلد^{۱۱}، ۲۰۰۲)، زیرا اطلاعات پیچیده سرمایه‌گذاران را وادار می‌سازد تا تلاش‌های شناختی بیشتری انجام دهند و این مسئله باعث کاهش درک و توانایی ارزیابی چشم‌انداز شرکت بر اساس اطلاعات می‌شود و می‌تواند تصمیم‌گیری آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد (لی، ۲۰۱۲).

در هنگام تهیه گزارش‌های سالانه، مدیران می‌توانند در مورد محتوا، زبان و سبک نوشتن گزارش‌ها تصمیم بگیرند (لوگران و مک‌دونالد^{۱۲}، ۲۰۱۱؛ هنری و لئون^{۱۳}،

۲۰۱۶). لی^{۱۴} (۲۰۱۰) بیان می‌کند که موارد مبهم در گزارش‌های مالی، بی‌نظمی و فرصت‌طلبی مدیریت را نشان می‌دهد. از آنجاکه سرمایه‌گذاران به اطلاعات ارائه شده برای تصمیم‌گیری در امور تجاری تکیه می‌کنند (گریفین^{۱۵}، ۲۰۰۳؛ کازیر و پفیفر^{۱۶}، ۲۰۱۶) و گزارش‌های مالی که خوانایی کمتری دارند، می‌توانند توانایی پردازش اطلاعات کاربران را ضعیف کنند؛ از این‌رو، ابهام در ارائه اطلاعات بر قضاوت و تصمیم‌گیری آن‌ها تأثیرگذار است (لی، ۲۰۰۸؛ یو و ژانگ^{۱۷}، ۲۰۰۹؛ میلر^{۱۸}، ۲۰۱۰). در نتیجه، مدیران و فعالان مختلف در بازار سرمایه، به گونه فزاینده‌ای نگران خوانایی گزارش‌های مالی هستند، زیرا قابلیت درک و اخذ تصمیم‌های سودمند توسط سرمایه‌گذاران و استفاده‌کنندگان، به اطلاعات گزارش‌های مالی و خوانایی آن بستگی دارد (لیما، چالمرز و هانلون^{۱۹}، ۲۰۱۸). همچنین، استراتژی تجاری بر پیچیدگی عملیات شرکت تأثیر می‌گذارد (میلز و اسنو^{۲۰}، ۱۹۷۸؛ همبریک^{۲۱}، ۱۹۸۳؛ بنتلی، امر و شارپ^{۲۲}، ۲۰۱۳) و می‌تواند سطح، جمله‌بندی و پیچیدگی گزارش‌های مالی را تحت تأثیر قرار دهد (لیما و همکاران، ۲۰۱۸). لازم به ذکر است که هر شرکت برای حرکت به سمت ناشناخته‌ها نیازمند نقشه راهی است که آن را استراتژی یا راهبرد تجاری می‌نامند. در نتیجه، این پژوهش به بررسی رابطه استراتژی تجاری آینده‌نگر^{۲۳} و تدافعی^{۲۴} شرکت با خوانایی گزارشگری مالی می‌پردازد. در این راستا، بنتلی و همکاران (۲۰۱۳) معتقد هستند شرکت‌های دارای استراتژی‌های مختلف، قاعده‌های مختلفی را در گزارش‌های مالی خود دارند. همچنین، بنتلی، امر و تونیدی^{۲۵} (۲۰۱۸) نیز معتقدند شرکت‌های دارای استراتژی‌های مختلف، محیط اطلاعاتی متفاوتی دارند که می‌تواند نشان‌دهنده رابطه استراتژی تجاری با خوانایی گزارشگری مالی باشد (لیما و همکاران، ۲۰۱۸).

با توجه به مطالب بیان شده، مطالعه خوانایی گزارشگری مالی دارای اهمیت است. همچنین، با عنایت به وجود رابطه استراتژی‌های تجاری شرکت و خوانایی گزارشگری مالی (لیما و همکاران، ۲۰۱۸) و عدم وجود پژوهش مشابه در کشور، لازم است تا این مسئله مورد بررسی تجربی قرار گیرد. لذا، سؤال پژوهش را

وجود رقابت و انتخاب‌های غیرقابل‌پیش‌بینی مشتریان نیز باعث می‌شود تا برآورد خروجی محصول‌ها در چنین محیط‌های متغیری، دشوار باشد (سانگ و مونتویا ویز^{۳۶}، ۲۰۰۱؛ سو، ژی و پنگ^{۳۷}، ۲۰۱۰). به این ترتیب، شرکت‌های آینده‌نگر در معرض پیچیدگی و عدم قطعیت محیطی بیشتری قرار می‌گیرند (کوتها و نایر^{۳۸}، ۱۹۹۵؛ ایتر و لارکر^{۳۹}، ۲۰۰۱؛ دسارو، دیندوتو، سانگ و سینها^{۴۰}، ۲۰۰۵). لی (۲۰۰۸) نیز استدلال کرده است که پیچیدگی عملیات و عدم قطعیت محیطی، خوانایی گزارشگری مالی را کاهش می‌دهد. همچنین، از آنجاکه عدم قطعیت محیطی، تنوع عملکرد شرکت را کاهش می‌دهد (چنگ و کسنر^{۴۱}، ۱۹۹۷) و باعث افزایش سطح عدم تقارن اطلاعات بین مدیران شرکت و سهامداران می‌شود (قوش و اولسن، ۲۰۰۹) که این موضوع، وضوح اطلاعات افشاشده توسط مدیران را کاهش می‌دهد (لیفار و میلز^{۴۲}، ۱۹۹۶) و در نتیجه، اطلاعات افشاشده در گزارش‌های مالی را پیچیده‌تر می‌کند (بارس، کازنیک و مک‌نیکولاس^{۴۳}، ۲۰۰۱؛ بنتلی و همکاران، ۲۰۱۳). این مسئله نیز باعث پیچیده‌تر شدن افشای اطلاعات شرکت‌های آینده‌نگر می‌شود (لیما و همکاران، ۲۰۱۸). برای نمونه، ددمن، موسلی، شن و استارک^{۴۴} (۲۰۰۹) نشان داده‌اند که شرکت‌های آینده‌نگر تمایل به افشای بیشتر اطلاعات تحقیق و توسعه خود دارند، اما تأیید می‌کنند که اطلاعات افشاشده، حاوی پیچیدگی علمی و کلمات فنی است که برقراری ارتباط با این فعالیت‌ها را دشوار می‌سازد. از آنجاکه فعالیت‌های شرکت‌های آینده‌نگر دارای ریسک بیشتری است (صالح و وانگ^{۴۵}، ۱۹۹۳؛ هوانگ، چو و چیانگ^{۴۶}، ۲۰۰۸)، با توجه به نظریه اسناد^{۴۷} (بلومفیلد، ۲۰۰۸) انتظار می‌رود که شرکت‌های آینده‌نگر اخبار بد در مورد مشکل‌های خود را با توضیح‌های خسته‌کننده بیشتری همراه کنند. برای نمونه، مدیران می‌توانند سرمایه‌گذاری‌های ناموفق را به بدشانسی نسبت دهند که مستلزم طول و جملات پیچیده اضافی برای گره زدن عملکرد ضعیف به آن رویدادها است (میلر و رس^{۴۸}، ۱۹۷۵)؛ بنابراین، افشای اطلاعات در شرکت‌های آینده‌نگر پیچیده‌تر و فنی‌تر بوده و حاوی کلمات مبهم بیشتری است که خوانایی گزارشگری مالی را کاهش می‌دهد (لیما

می‌توان به این صورت مطرح نمود که آیا بین استراتژی‌های تجاری آینده‌نگر و تدافعی با خوانایی گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد؟ در صورتی که این رابطه وجود دارد جهت آن به چه سمتی است؟ پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به پرسش‌های ذکر شده است.

در ادامه، ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش بیان شده و سپس، روش پژوهش، یافته‌ها و بحث و نتیجه‌گیری آورده شده است.

۲- مبانی نظری

استراتژی کسب‌وکار در مراحل اولیه چرخه عمر شرکت مشخص می‌شود و نیازمند تعهدهای طولانی‌مدت منابع است و در نتیجه، مشخص می‌کند که شرکت‌ها چگونه به عملکرد خود دست یابند، آن را حفظ کنند و بهبود بخشند (بورگلمن^{۴۶}، ۲۰۰۲؛ بنتلی و همکاران، ۲۰۱۳). برای حفظ رقابت‌پذیری، شرکت‌ها استراتژی‌های مربوط را با الگوهای مختلف تولید و بازار، فناوری و ساختار و فرآیند سازمانی هماهنگ می‌کنند (میلز و اسنو، ۱۹۷۸؛ ۱۹۸۴؛ ۱۹۸۶؛ میلگوم و روبرتز^{۴۷}، ۱۹۹۵؛ نویسی، سریدهاران، خدمتی، لیم و اودوکمو^{۴۸}، ۲۰۱۷). شرکت‌های آینده‌نگر به صورت تهاجمی فناوری خود را تغییر می‌دهند تا محصولات و فرصت‌های جدید بازار را کشف و راه‌اندازی کنند. پژوهش‌های پیشین نشان داده است که عدم قطعیت در بازار و عدم قطعیت در فناوری و شدت رقابت، عدم قطعیت محیطی را تعیین می‌کنند (کوهلی و جاووروسکی^{۴۹}، ۱۹۹۰؛ جاووروسکی و کوهلی، ۱۹۹۳). عدم قطعیت محیطی نیز به درجه تغییرهایی اشاره دارد که بر عملیات و طرح سازمانی یک شرکت تأثیر می‌گذارد و توسط اقدام‌های غیرقابل‌پیش‌بینی و مدام در حال تغییر مشتریان، تأمین‌کنندگان و رقبا تحریک می‌شود (چیلد^{۵۰}، ۱۹۷۲؛ دس و بتارد^{۵۱}، ۱۹۸۴؛ قوش و اولسن^{۵۲}، ۲۰۰۹). در شرکت‌های آینده‌نگر، فعالیت‌های تحقیق و توسعه مکرر وجود دارد که این موضوع باعث تغییرهای مداوم در سطح فناوری مورد استفاده آن‌ها می‌شود (کلارک^{۵۳}، ۱۹۸۵؛ ساویوتی^{۵۴}، ۱۹۹۸؛ هیل، مارتین و هاریس^{۵۵}، ۲۰۰۰). افزون بر این،

به‌گونه فعالانه در مورد خبرهای بد بحث کنند و خبرهای خوب را در گزارش‌ها بی‌اهمیت جلوه دهند. به همین ترتیب، به دلیل اجتناب آن‌ها از ریسک (نویسی و همکاران، ۲۰۱۷)، شرکت‌های تدافعی ممکن است اطلاعات مزاحمتی را افشا کنند تا انطباق با ملزومات گزارش دهی اجباری را تضمین کنند و خبرهای بد بیشتری نسبت به خبرهای خوب افشا کنند تا اظهارات مالی مورد انتظار کاربران را مدیریت کنند و چنین افشای سرشاری می‌تواند در گزارش شرکت‌های تدافعی اختلال به وجود آورد و خوانایی آن‌ها را محدود کند (لیما و همکاران، ۲۰۱۸).

۳- پیشینه پژوهش

بررسی پیشینه پژوهش نشان داد که در میان پژوهشگران داخلی برای نمونه، نمازی، دهقان و قوهستانی (۱۳۹۶) به بررسی خودشیفتگی مدیران و استراتژی شرکت‌ها پرداخته و دریافتند که در بین گروه‌های دارای استراتژی تجاری مختلف، خودشیفتگی مدیران اختلاف معناداری با یکدیگر دارند که در این راستا، بیشترین تأثیر خودشیفتگی مدیران روی استراتژی تدافعی و کمترین تأثیر آن روی استراتژی آینده‌نگر است. صفری‌گرایی، رضائی و نوروزی (۱۳۹۶) دریافتند که با افزایش مدیریت سود، خوانایی گزارشگری مالی کاهش می‌یابد. در پژوهشی دیگر نیز صفری‌گرایی و رضائی (۱۳۹۷) دریافتند که توانایی مدیریت، موجب افزایش خوانایی گزارشگری مالی می‌شود. رنجبر و رجب‌دردی (۱۳۹۷) نیز در پژوهشی دریافتند که بین استراتژی تجاری آینده‌نگر و خطر سقوط قیمت سهام در دو حالت چولگی منفی بازده سهام و نوسان پایین به بالا، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، بیش ارزیابی سهام، رابطه بین استراتژی تجاری آینده‌نگر و خطر سقوط قیمت سهام در دو حالت چولگی منفی بازده سهام و نوسان پایین به بالا را به گونه مثبت و معناداری تعدیل می‌کند. یافته‌های خانی و رجب‌دردی نیز نشان داد که بین خوانایی گزارش‌های مالی و سیاست مالیاتی متهورانه رابطه دوسویه و معناداری وجود دارد. یافته‌ها نشان داد که با افزایش خوانایی گزارش‌های مالی، سیاست مالیاتی

و همکاران، ۲۰۱۸). بنتلی (۲۰۱۲) و بنتلی و همکاران (۲۰۱۳) نیز نشان دادند که شرکت‌های آینده‌نگر انگیزه (برای نمونه، رشد سریع و پراکنده، نیاز بیشتر به تأمین مالی خارجی و عملکرد مالی ضعیف‌تر)، فرصت‌ها (برای نمونه، عدم نظارت، ضعف کنترل داخلی، ساختار سازمانی پیچیده‌تر و ناپایدارتر) و توجیه (مانند فرهنگ و اقلیم اخلاقی مبتنی بر خودبینی و فرد محوری) بیشتری به گزارش‌های اشتباه نسبت به شرکت‌های تدافعی، از خود نشان می‌دهند (لیما و همکاران، ۲۰۱۸). مطالعات اخیر وابستگی شرکت‌های آینده‌نگر با بی‌نظمی بیشتر در گزارش‌های مالی و هزینه‌های بیشتر حسابرسی (بنتلی و همکاران، ۲۰۱۳)، اجتناب از مالیات (هیگینست، اوامر و فیلیپس^{۴۹}، ۲۰۱۵)، کنترل داخلی ضعیف‌تر (بنتلی‌گوده، اوامر و توندت^{۵۰}، ۲۰۱۸) را نشان داده‌اند. لو و همکاران (۲۰۱۷) نیز رابطه مدیریت سود با خوانایی کمتر گزارش‌های سالیانه را نشان داده‌اند؛ بنابراین، شرکت‌های آینده‌نگر تمایل بیشتری به مبهم کردن اطلاعات نامطلوب با کلمات پیچیده یا ساختار جمله‌های مبهم در گزارش‌های سالیانه دارند و این اقدام مدیریتی، خوانایی گزارشگری مالی را کاهش می‌دهد (لیما و همکاران، ۲۰۱۸). در نتیجه، بین استراتژی تجاری آینده‌نگر و ناخوانایی گزارش مالی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بدین معنا که در شرکت‌های دارای استراتژی تجاری آینده‌نگر، پیچیدگی اطلاعات وجود دارد.

در مقابل، شرکت‌های تدافعی به دنبال ارائه محصولات باکیفیت و مقرون‌به‌صرفه، با تمرکز محدود بر تحقیق و توسعه، به مشتریان در بازار هستند؛ بنابراین، پیچیدگی عملیات و عدم قطعیت محیطی کمتری دارند (میلز و اسنو، ۱۹۷۸، ۲۰۰۳؛ نایکر، نویسی و سریده‌اران^{۵۱}، ۲۰۰۸). در نتیجه، شرکت‌های تدافعی اختیار کمتری به مدیران و کارفرمایان می‌دهند و این کار می‌تواند فرصت‌طلبی و عدم تقارن اطلاعات آنان را محدودتر سازد (ایتنر و لارکر، ۱۹۹۷؛ نایکر و همکاران، ۲۰۰۸؛ بنتلی و همکاران، ۲۰۱۳). البته این موضوع بدین معنا نیست که پیچیدگی گزارشگری مالی در این شرکت‌ها وجود ندارد، بلکه شرکت‌های دارای استراتژی تدافعی نیز می‌توانند اطلاعات افشاشده را با ابهام ارائه کنند و یا

دنبال می‌کنند، خوانایی گزارشگری کمتری دارند. همچنین، بین استراتژی تجاری و خوانایی گزارشگری مالی نیز رابطه معناداری وجود دارد. به‌تازگی نیز بای، دونگ و هو^{۵۹} (۲۰۱۹) دریافته‌اند که بین ناخوانایی گزارش‌های مالی و هم‌زمانی قیمت سهام رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، این رابطه به‌وسیله مالکیت نهادی به‌صورت مثبت و با عدم تقارن اطلاعاتی به‌گونه منفی تعدیل می‌شود.

بررسی پیشینه پژوهش نشان داد که تاکنون در کشور خوانایی گزارشگری مالی به‌گونه شایسته موردتوجه پژوهشگران قرار نگرفته است و مطالعه آن می‌تواند ضمن کمک به ادبیات این حوزه، برای استفاده-کنندگان و مدیران نیز سودمند باشد. همچنین، رابطه استراتژی تجاری آیند نگر و تدافعی با خوانایی گزارشگری مالی نیز در کشور مورد مطالعه قرار نگرفته که این مسئله نیازمند بررسی تجربی است تا بتوان بر اساس یافته‌ها، برنامه‌ریزی‌های بهتری انجام داد.

۴- فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مطالب بیان‌شده، فرضیه‌های پژوهش به‌صورت زیر است:

فرضیه اصلی اول: بین استراتژی تجاری آیندنگر و خوانایی گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی اول: بین استراتژی تجاری آیندنگر و خوانایی گزارشگری مالی (شاخص فوگ) رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین استراتژی تجاری آیندنگر و خوانایی گزارشگری مالی (شاخص طول متن) رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه اصلی دوم: بین استراتژی تجاری تدافعی و خوانایی گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین استراتژی تجاری تدافعی و خوانایی گزارشگری مالی (شاخص فوگ) رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی چهارم: بین استراتژی تجاری تدافعی و خوانایی گزارشگری (شاخص طول متن) رابطه معناداری وجود دارد.

متهورانه کاهش می‌یابد. همچنین، با افزایش سطح سیاست مالیاتی متهورانه، خوانایی گزارش‌های مالی کاهش خواهد یافت.

پژوهش‌های خارجی پیشین نیز به مطالعه رابطه خوانایی گزارشگری مالی با متغیرهای مؤثر بر بازار سرمایه پرداخته‌اند که با توجه به یافته‌ها، گزارش‌های با خوانایی کمتر، مانع از مطلع شدن سرمایه‌گذاران از معاملات می‌شود (هیرشلیفار و تئوه^{۵۲}، ۲۰۰۳؛ میلر، ۲۰۱۰؛ لاورنس^{۵۳}، ۲۰۱۳)، بر واکنش بازار تأثیر می‌گذارد (یو و ژانگ، ۲۰۰۹)، فرآیند کشف قیمت را طولانی‌تر کرده و سرعت انتشار اعلامیه‌ها را کاهش می‌دهد (لی، ۲۰۱۲)، به‌گونه غیرمستقیم انتظارات سرمایه‌گذاران نسبت به اعتبار مدیریت را کاهش می‌دهد (رنکامپ^{۵۴}، ۲۰۱۲) و همچنین، خطا و پراکندگی پیش‌بینی تحلیلگران را افزایش می‌دهد (لهاوی، لی و مرکلی^{۵۵}، ۲۰۱۱؛ لوگران و مک‌دونالد، ۲۰۱۱). افزون بر آن، لی (۲۰۰۸) رابطه بین درآمد و خوانایی گزارشگری مالی را مورد بررسی قرار داد و این موضوع را با فرضیه ابهام مدیریت مرتبط دانست و بیان نمود که مدیران می‌توانند از زبان مبهم و پیچیده‌ای برای پوشاندن اطلاعات متناقض و اجتناب از واکنش منفی بازار استفاده کنند. کومار^{۵۶} (۲۰۱۴) نیز تأثیر فرهنگ‌سازمانی بر خوانایی گزارشگری مالی را مورد بررسی قرار داد. وی دریافت شرکت‌های آسیایی افشای اطلاعات محدودتری انجام می‌دهند و در نتیجه، خوانایی گزارشگری سالانه کمتری دارند، اما شرکت‌هایی که پراکندگی مالکیت بالاتری دارند، گزارشگری سالیانه خواناتری ارائه می‌دهند تا منافع متناقض بین مالکان را تحت چنین ساختار مالکیتی، تعدیل کنند. لو، راموس و روگو^{۵۷} (۲۰۱۷) نیز بیان می‌کنند در شرکت‌هایی که مدیریت سود وجود دارد، خوانایی گزارشگری مالی کمتر است. حبیب و منظورحسن^{۵۸} (۲۰۱۷) نیز دریافته‌اند که بین استراتژی شرکت و خطر سقوط قیمت سهام رابطه معناداری وجود دارد و این رابطه، به‌وسیله متغیر بیش‌ارزیابی سهام تعدیل می‌شود. لیما و همکاران (۲۰۱۸) نیز دریافته‌اند شرکت‌هایی که استراتژی تجاری آیندنگر را دنبال می‌کنند، نسبت به شرکت‌هایی که استراتژی تدافعی را

۵- روش پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های کمی است که در آن از روش علمی ساخت و اثبات تجربی استفاده شده و بر اساس فرضیه‌ها و طرح‌های پژوهشی از قبل تعیین شده، انجام شده است. از این دسته پژوهش‌ها زمانی استفاده می‌شود که معیار اندازه‌گیری داده‌ها کمی است و برای استخراج نتیجه‌ها از روش‌های آماری استفاده می‌شود.

۵-۱- متغیرهای پژوهش

در این پژوهش از سه دسته متغیرهای مستقل (استراتژی تجاری)، وابسته (خوانایی گزارشگری مالی) و

کنترلی (مدیریت سود، عملکرد، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام و سن شرکت) استفاده شد که به شرح زیر قابل اندازه‌گیری است.

• استراتژی تجاری

متغیر مستقل پژوهش حاضر استراتژی تجاری شرکتی است که مشابه با پژوهش‌های بنتلی و همکاران (۲۰۱۳) و هایگینز، امر و فیلیپس^۶ (۲۰۱۵) به شرح جدول‌های شماره ۱ و ۲ محاسبه می‌شود.

جدول ۱- معیارهای اندازه‌گیری استراتژی تجاری شرکتی

ردیف	شرح
۱	نسبت هزینه تحقیق و توسعه به فروش کل
۲	درصد تغییر یک‌ساله در فروش کل
۳	نسبت هزینه عمومی، اداری و فروش به فروش کل
۴	نسبت تعداد کارکنان به فروش کل
۵	انحراف معیار تعداد کارکنان در سال
۶	شدت سرمایه (خالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات یا دارایی‌های ثابت استاندارد شده به وسیله جمع دارایی‌های پایان سال)

بنتلی و همکاران (۲۰۱۳: ۸۱۰)

جدول ۲- نحوه امتیازدهی نهایی برای استراتژی تجاری شرکتی

ردیف	۱	۲	۳	۴	۵	۶	جمع
پنجک اول	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۶
پنجک دوم	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱۲
پنجک سوم	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۱۸
پنجک چهارم	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۲۴
پنجک پنجم	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۳۰

از امتیازهای حاصل برای تشخیص نوع استراتژی به شرح زیر در سه دسته طبقه‌بندی خواهند شد:
امتیاز ۶-۱۲ (استراتژی تدافعی) - امتیاز ۲۳-۱۳ (استراتژی تحلیل‌گرانه) - امتیاز ۲۴-۳۰ (استراتژی آینده‌نگر)

بنتلی و همکاران (۲۰۱۳: ۸۱۰)

• خوانایی گزارشگری مالی

متغیر وابسته پژوهش حاضر، خوانایی گزارشگری مالی است که برای اندازه‌گیری آن همسو با پژوهش بوباکر و همکاران (۲۰۱۸)، صفری‌گرایی و رضایی (۱۳۹۷) و صفری‌گرایی و همکاران (۱۳۹۶) از دو شاخص زیر که روایی و اعتبار آن برای سنجش خوانایی متون فارسی توسط برخی پژوهشگران داخلی مانند فضل‌الهی و ملکی توانا (۱۳۸۹) و دیانی (۱۳۷۹) مورد تأیید قرار گرفته است،

استفاده شد. شاخص اول خوانایی گزارشگری مالی، شاخص فوگ است که تابعی از دو متغیر طول جمله (برحسب کلمات) و کلمات پیچیده (تعریف شده به صورت تعداد کلمات با سه یا چند بخش) است که به صورت رابطه ۱ محاسبه می‌شود:

رابطه (۱)

(میانگین تعداد کلمات در هر جمله + درصد کلمات پیچیده) × ۰/۴ = شاخص فوگ

می‌شود تا معیار مستقیمی از شاخص خوانایی گزارشگری مالی به دست آید.

• متغیرهای کنترلی

مدیریت سود: از آنجاکه با استناد به پژوهش لو و همکاران (۲۰۱۷) بین مدیریت سود و خوانایی گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد و با افزایش مدیریت سود، خوانایی گزارشگری مالی کم می‌شود، این متغیر به‌عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته شد. برای بررسی مدیریت سود، از الگوی جونز^{۶۱} (۱۹۹۱) نیز بر اساس رابطه ۳ استفاده شد.

رابطه (۳)

$$ACCR_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 \Delta REV_{it} + \alpha_2 PPE_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن:

$$ACCR_{it} = \text{کل اقلام تعهدی،}$$

$$\Delta REV_{it} = \text{تغییر در درآمد از سال } t-1 \text{ تا سال } t \text{ و}$$

$$PPE_{it} = \text{ناخالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات در سال } t.$$

عملکرد: از آنجاکه شرکت‌هایی که عملکرد ضعیف‌تری دارند، خوانایی گزارشگری مالی کمتری دارند (بلومفیلد، ۲۰۰۸)، اثر این متغیر کنترل شد. برای ارزیابی عملکرد، مانند وانگ^{۶۲} (۲۰۱۰) از نسبت Q توبین استفاده شد که بر اساس رابطه ۴ محاسبه می‌شود.

رابطه (۴)

$$Q_t = \frac{MVA_t + PS_t + Debt_t}{TAB_t}$$

که در آن:

MVA: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام عادی،

Debt: مبلغ دفتری مجموع بدهی‌ها،

PS: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام ممتاز و

TAB: مبلغ دفتری مجموع دارایی‌ها است.

از آنجاکه در ایران سهام ممتاز وجود ندارد، در محاسبه این متغیر تنها ارزش بازار حقوق صاحبان سهام عادی لحاظ شد.

اندازه شرکت: این متغیر با لگاریتم فروش شرکت

اندازه‌گیری می‌شود و منعکس‌کننده پیچیدگی عملیات شرکت و محیط کسب‌وکار است. این انتظار وجود دارد

فرایند و نحوه تعیین سطح خوانایی گزارشگری مالی در شاخص فوق به ترتیب زیر است:

(۱) انتخاب نمونه صدکمه‌ای از ابتدا، یک نمونه صدکمه‌ای از وسط و یک نمونه صدکمه‌ای از اواخر گزارش به‌صورت تصادفی.

(۲) شمارش تعداد جملات هر یک از نمونه‌ها.

(۳) مشخص کردن متوسط طول جملات از طریق تقسیم تعداد کلمات به تعداد جملات کامل هر نمونه صدکمه‌ای.

(۴) شمارش تعداد کلمات سه‌هجایی و بیش از سه‌هجایی موجود (کلمات پیچیده) در هر کدام از متون صدکمه‌ای.

(۵) جمع کردن تعداد کلمات پیچیده با تعداد متوسط کلمات در جملات.

(۶) ضرب کردن حاصل جمع تعداد کلمات دشوار و متوسط کلمات در جملات با عدد ثابت ۰/۴.

(۷) انجام محاسبات بندهای ۴، ۵ و ۶ برای دو نمونه صدکمه‌ای دیگر.

(۸) محاسبه میانگین نتایج هر سه نمونه از طریق جمع کردن و تقسیم به تعداد (فضل‌الهی و ملکی-توانا، ۱۳۸۹).

رابطه بین شاخص فوگ و خوانایی گزارشگری مالی به شرح جدول ۳ است:

جدول ۳- رابطه بین شاخص فوگ و خوانایی گزارشگری مالی

شاخص فوگ	بالاتر از ۱۸	۱۴-۱۲	۱۲-۱۰	۸-۱۰
خوانایی	پیچیده	سخت	مناسب	قابل قبول
	آسان			

دومین شاخص خوانایی گزارشگری مالی، شاخص طول متن است که به‌صورت رابطه ۲ محاسبه می‌شود.

رابطه (۲)

(تعداد کلمات متن) = LN = شاخص طول متن

از آنجاکه مقادیر بیشتر شاخص‌های فوق، بیانگر میزان خوانایی کمتر گزارش‌های مالی است، لذا هر یک از شاخص‌های محاسبه‌شده مذکور در عدد منفی یک ضرب

(۲) به‌منظور افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفندماه باشد.

(۳) در سال‌های مذکور تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداده باشد.

(۴) با توجه به تفاوت شرکت‌های واسطه‌گری و سرمایه‌گذاری، جزء شرکت‌های ذکر شده نباشد.

(۵) وقفه معاملاتی در شرکت بیش از ۶ ماه نباشد.

(۶) اطلاعات موردنیاز در دسترس باشد.

با توجه به موارد ذکر شده، ۱۶۳ شرکت به‌عنوان نمونه انتخاب شد. لازم به ذکر است که تعداد مشاهده‌های موردبررسی برای محاسبه متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی ذکر شده، ۸۱۵ سال-شرکت است. همچنین، لازم به ذکر است که از ۸۱۵ سال-شرکت موردبررسی، ۱۸۹ سال-شرکت دارای استراتژی تدافعی و ۵۸ سال-شرکت دارای استراتژی آینده‌نگر بوده‌اند. افزون بر آن، سایر سال-شرکت‌های موردبررسی در طیف استراتژی تدافعی و آینده‌نگر قرار نداشته و از آنجاکه در بررسی این پژوهش نیازی به در نظر گرفتن آن‌ها نبوده است، موردتوجه قرار نگرفته است.

۶- یافته‌های پژوهش

۱-۶- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

جدول ۴ آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

که با افزایش اندازه، خوانایی گزارشگری مالی کمتر شود (لیما و همکاران، ۲۰۱۸).

نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام: این متغیر به‌عنوان ارزش بازار سهام به‌علاوه ارزش دفتری بدهی‌ها تقسیم‌بر ارزش دفتری دارایی‌ها در پایان سال مالی محاسبه می‌شود که توانایی رشد شرکت را اندازه‌گیری می‌کند و از این‌رو مدل‌های کسب‌وکار نامعلوم و پیچیده را تشخیص می‌دهد. این انتظار وجود دارد که با افزایش این نسبت، خوانایی گزارشگری مالی کمتر شود (لیما و همکاران، ۲۰۱۸).

سن شرکت: سن شرکت به میزان سال‌های گذشته از زمان تأسیس شرکت اشاره دارد. همچنین، انتظار وجود رابطه منفی بین سن شرکت و خوانایی گزارشگری مالی وجود دارد، زیرا سرمایه‌گذاران با الگوهای کسب‌وکار آن‌ها آشنایی بیشتر دارند و این باعث پیچیدگی کمتر شده و از این‌رو خوانایی گزارشگری سالانه بیشتری دارند.

۵-۲- جامعه آماری و نمونه پژوهش

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ تشکیل می‌دهد. برای انتخاب نمونه نیز شرایط زیر در نظر گرفته شد:

(۱) شرکت قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته‌شده و تا انتهای سال ۱۳۹۶ فعال باشد.

جدول ۴- آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
استراتژی تجاری	۱۴/۸۵۲۷	۲۸	۶	۳/۱۵۳۷
ناخوانایی گزارشگری مالی (شاخص فوگ)	۱۰/۲۹۸۵	۱۳/۷۰۴۰	۸/۰۲۸۰	۱/۲۰۶۷
ناخوانایی گزارشگری مالی (شاخص طول متن)	۶/۶۸۶۹	۷/۱۶۷۰	۶/۴۳۷۷	۰/۱۷۹۸
مدیریت سود	۱/۶۳۴۶	۰/۷۰۰۴	-۰/۹۴۲۷	۰/۱۲۰۶
عملکرد	۱/۷۱۹۰	۶/۵۲۷۵	۰/۶۹۱۹	۰/۷۲۰۷
اندازه شرکت	۶/۰۱۵۱	۸/۴۹۷۵	۳/۶۹۳۴	۰/۶۷۵۶
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام	۲/۰۲۲۲	۳/۹۹۷۸	-۳/۸۴۷۹	۱/۲۷۵۶
سن شرکت	۴۱/۱۶۵۵	۶۷	۱۵	۱۲/۶۲۵۴

گزارش مالی نیز نشان می‌دهد که عموم گزارش‌های مالی در سطح قابل قبول قرار دارند (با استناد به جدول ۳) که

در میان متغیرهای پژوهش عمر شرکت دارای بیشترین میانگین و انحراف معیار است. میانگین خوانایی

یافته‌های این بخش از پژوهش نشان می‌دهد که بین استراتژی آینده‌نگر و ناخوانایی گزارشگری مالی (شاخص فوگ)، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

در ادامه، جدول ۷ یافته‌های فرضیه فرعی دوم پژوهش را نشان می‌دهد.

یافته‌های این بخش نیز نشان داد که استراتژی آینده‌نگر، رابطه مثبت و معناداری با ناخوانایی گزارش مالی (شاخص طول متن) دارد.

جدول ۸ نیز یافته‌های فرضیه سوم پژوهش را نشان می‌دهد.

یافته‌های این بخش از پژوهش نشان داد که بین استراتژی تدافعی و ناخوانایی گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۹ نیز یافته‌های فرضیه سوم پژوهش را نشان می‌دهد.

به درک بهتر گزارش‌ها از سوی استفاده‌کنندگان کمک می‌کند.

۲-۶- آزمون فرضیه‌های پژوهش

جهت بررسی فرضیه‌ها، ابتدا باید الگوی مناسب انتخاب شود. جدول ۵ یافته‌های آزمون‌های انتخاب الگو را نشان می‌دهد.

با توجه به یافته‌های ارائه‌شده در جدول ۵، از آنجاکه در هر چهار فرضیه سطح معناداری آزمون چاو و هاسمن کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه، برای آزمون آن‌ها می‌توان از الگوی اثرات ثابت استفاده کرد. در ادامه نیز جدول‌های ۶ یافته‌های آزمون فرضیه فرعی اول پژوهش را نشان می‌دهد.^{۶۳}

جدول ۵- یافته‌های مربوط به انتخاب الگوی آزمون هر فرضیه

فرضیه	آزمون	آماره آزمون	معناداری	الگوی انتخابی
فرضیه فرعی اول	آزمون چاو	۱۰/۳۸۰۴	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت
	آزمون هاسمن	۱۵/۶۲۳۹	۰/۰۱۵۹	
فرضیه فرعی دوم	آزمون چاو	۱۰/۵۸۰۴	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت
	آزمون هاسمن	۱۷/۷۸۳۳	۰/۰۰۰۰	
فرضیه فرعی سوم	آزمون چاو	۷/۲۰۳۴	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت
	آزمون هاسمن	۱۳/۷۵۴۹	۰/۰۰۰۰	
فرضیه فرعی چهارم	آزمون چاو	۶/۸۵۴۶	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت
	آزمون هاسمن	۱۳/۶۲۷۵	۰/۰۰۰۰	

جدول ۶- یافته‌های تخمین الگوی رگرسیون مربوط به آزمون فرضیه اول

متغیر وابسته: ناخوانایی گزارشگری مالی (شاخص فوگ)				
FOG _{it} = B ₀ + B ₁ PROSTG _{it} + B ₂ EM _{it} + B ₃ PER _{it} + B ₄ SIZE _{it} + B ₅ MTB _{it} + B ₆ AGE _{it} + ε _{it}				
متغیرها	ضریب	آماره t	معناداری	
استراتژی تجاری آینده‌نگر	۲/۸۹۰۱	۵/۱۲۳۸	۰/۰۰۰۰	ضریب تعیین ۰/۵۰۶۸
مدیریت سود	۲/۴۰۲۴	۴/۴۱۹۲	۰/۰۰۲۵	ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۴۶۱۹
عملکرد	۰/۳۰۹۶	۰/۶۰۲۴	۰/۱۱۲۸	دوربین- واتسون ۲/۰۴۵۸
اندازه	۱/۷۵۰۶	۳/۸۰۷۷	۰/۰۱۱۷	آماره F ۳۱/۳۰۲۸
سن شرکت	۰/۸۶۲۵	۱/۰۶۵۱	۰/۰۹۴۲	معناداری آماره F ۰/۰۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام	۰/۹۴۳۸	۱/۸۶۹۴	۰/۰۵۸۹	
	-۰/۲۰۱۲	-۰/۴۴۶۸	۰/۹۰۹۱	
مقدار ثابت				

جدول ۷- یافته‌های تخمین الگوی رگرسیون مربوط به آزمون فرضیه دوم

$$\text{LOG}_{it} = B_0 + B_1 \text{PROSG}_{it} + B_2 \text{EM}_{it} + B_3 \text{PER}_{it} + B_4 \text{SIZE}_{it} + B_5 \text{MTB}_{it} + B_6 \text{AGE}_{it} + \epsilon_t$$

متغیر وابسته: ناخوانایی گزارشگری مالی (شاخص طول متن)

متغیرها	ضریب	آماره t	معناداری	ضریب تعیین
استراتژی تجاری آینده‌نگر	۲/۷۱۹۲	۶/۳۴۵۱	۰/۰۰۰۰	۰/۴۳۱۲
مدیریت سود	۲/۳۴۵۱	۵/۱۱۸۰	۰/۰۰۸۱	۰/۴۹۱۶
عملکرد	۰/۷۱۴۵	۱/۳۵۴۴	۰/۱۲۹۴	۱/۹۹۰۷
اندازه	۱/۶۲۸۳	۳/۴۶۶۱	۰/۰۲۶۸	۳۰/۶۹۷۱
سن شرکت	۰/۹۳۲۴	۱/۸۵۶۷	۰/۰۸۴۶	۰/۰۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام	۰/۵۱۳۶	۱/۰۰۲۲	۰/۳۵۰۷	
	مقدار ثابت	-۰/۱۱۶۵	-۰/۲۴۲۰	۰/۷۵۳۴

جدول ۸- یافته‌های تخمین الگوی رگرسیون مربوط به آزمون فرضیه سوم

$$\text{FOG}_{it} = B_0 + B_1 \text{DEFE}_{it} + B_2 \text{EM}_{it} + B_3 \text{PER}_{it} + B_4 \text{SIZE}_{it} + B_5 \text{MTB}_{it} + B_6 \text{AGE}_{it} + \epsilon_t$$

متغیر وابسته: ناخوانایی گزارشگری مالی (شاخص فوگ)

متغیرها	ضریب	آماره t	معناداری	ضریب تعیین
استراتژی تجاری تدافعی	۱/۱۰۱۹	۲/۷۴۸۶	۰/۰۱۱۶	۰/۴۰۱۶
مدیریت سود	۱/۷۶۲۱	۳/۸۶۶۹	۰/۰۰۰۰	۰/۳۱۸۳
عملکرد	۰/۸۳۲۸	۱/۴۲۳۳	۰/۳۵۱۸	۲/۱۱۷۰
اندازه	۱/۴۴۱۶	۳/۲۰۳۷	۰/۰۰۹۲	۱۳/۴۵۳۶
سن شرکت	۰/۹۸۴۶	۱/۷۹۱۴	۰/۱۶۸۲	۰/۰۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام	۰/۷۱۷۵	۱/۱۱۲۷	۰/۴۶۱۲	
	مقدار ثابت	-۰/۳۰۱۴	-۰/۸۴۶۷	۰/۷۳۲۴

جدول ۹- یافته‌های تخمین الگوی رگرسیون مربوط به آزمون فرضیه سوم

$$\text{LOG}_{it} = B_0 + B_1 \text{DEFE}_{it} + B_2 \text{EM}_{it} + B_3 \text{PER}_{it} + B_4 \text{SIZE}_{it} + B_5 \text{MTB}_{it} + B_6 \text{AGE}_{it} + \epsilon_t$$

متغیر وابسته: ناخوانایی گزارشگری مالی (شاخص طول متن)

متغیرها	ضریب	آماره t	معناداری	ضریب تعیین
استراتژی تجاری تدافعی	۲/۱۷۳۷	۲/۳۹۱۵	۰/۰۲۳۸	۰/۳۸۱۲
مدیریت سود	۲/۸۷۱۰	۳/۲۹۳۷	۰/۰۰۶۲	۰/۲۹۷۷
عملکرد	۱/۸۶۴۵	۱/۳۱۲۶	۰/۲۹۱۳	۲/۱۱۱۴
اندازه	۲/۲۰۸۳	۲/۴۰۳۳	۰/۰۲۱۱	۱۲/۲۵۶۳
سن شرکت	۱/۵۳۱۸	۱/۰۱۷۲	۰/۴۷۱۹	۰/۰۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام	۱/۱۱۴۲	۰/۹۷۱۷	۰/۶۰۳۴	
	مقدار ثابت	-۰/۹۳۳۴	-۰/۷۰۶۶	۰/۸۵۲۶

بیانگر وجود رابطه معناداری در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین متغیرهای مورد آزمون است. افزون بر آن، یافته‌های حاصل از بررسی خودهمبستگی جمله‌های خطا با استفاده از آماره دوربین- واتسون نیز نشان‌دهنده نبود خطای خودهمبستگی است. همچنین، مقدار آماره F و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که

یافته‌های این بخش از پژوهش نشان داد که بین استراتژی تدافعی و ناخوانایی گزارشگری مالی (شاخص طول متن) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، همان‌گونه که در یافته‌های فوق ملاحظه می‌شود، سطح معناداری در همه متغیرهای مربوط به فرضیه‌های پژوهش، کمتر از ۰/۰۵ است که این امر،

۹۵ درصد وجود دارد. این مسئله نشان می‌دهد که همسو با پژوهش لو و همکاران (۲۰۱۷) بین مدیریت سود و ناخوانایی گزارشگری مالی رابطه مثبت معناداری وجود دارد و با افزایش مدیریت سود، خوانایی گزارشگری مالی کم می‌شود. همچنین، اندازه شرکت نیز منعکس‌کننده پیچیدگی عملیات شرکت و محیط کسب‌وکار است و با افزایش اندازه، ناخوانایی گزارشگری مالی بیشتر می‌شود که این بخش نیز همسو با لیما و همکاران (۲۰۱۸) است. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزان کلان مانند سازمان بورس و اوراق بهادار و نهادهای تضمین‌کننده کیفیت مانند سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی توجه بیشتری به خوانایی گزارشگری نمایند تا بتوان بر اساس آن، به کیفیت و کارایی بازار تأثیر مثبت گذاشت. به پژوهشگران آتی نیز پیشنهاد می‌شود تا به بررسی مواردی مانند احتیاط مدیریت، بیش اعتمادی مدیران و حضور زنان در هیئت‌مدیره و خوانایی گزارشگری مالی بپردازند تا جنبه‌های مختلف این مسئله روشن شود. همچنین، این پژوهش با محدودیت‌هایی مانند حذف شرکت‌های واسطه‌گری و هولدینگ و محدود بودن دوره پژوهش به ۵ سال روبرو بوده است که در تعمیم یافته‌ها باید به آن توجه نمود.

فهرست منابع

- ۱) خانی، ذبیح‌اله و حسین رجب‌دری. (۱۳۹۸). رابطه خوانایی گزارش‌های مالی و سیاست متهورانه مالیاتی با استفاده از سیستم معادلات هم‌زمان. پژوهش‌های حسابداری مالی. ۱۱ (۱): ۴۱-۵۴.
- ۲) دیانی، محمدحسین. (۱۳۷۹). سنجش خوانایی نوشته‌های فارسی، خوانا نویسی برای کودکان، نو سوادان و نوجوانان. انتشارات کتابخانه رایانه‌ای، مشهد.
- ۳) رنجبر، محمدحسین و حسین رجب‌دری. (۱۳۹۷). رابطه استراتژی تجاری آینده‌نگر و خطر سقوط قیمت سهام با نقش تعدیل‌گر بیش ارزیابی سهام. آینده‌پژوهی مدیریت. ۳۰ (۱۱۶): ۱۱۹-۱۳۹.

فرضیه معنادار نبودن کل الگو (صفر بودن تمام ضرایب) رد می‌شود و الگوی رگرسیون برآورده شده در کل معنادار است.

۷- بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های فرضیه اصلی اول (فرعی اول و دوم) پژوهش مؤید وجود رابطه مثبت و معنادار بین استراتژی تجاری آینده‌نگر و ناخوانایی گزارشگری مالی است. شرکت‌های آینده‌نگر برای کشف فرصت‌های جدید تغییرهای فناوری سریع و غیرقابل‌پیش‌بینی دارند که در کنار فعالیت‌های گسترده تحقیق و توسعه و رقابت زیاد، باعث مشکل بودن برآورد خروجی محصولات در چنین محیطی می‌شود که پیچیدگی و ابهام بیشتری را در پی دارد و موجب ناخوانایی بیشتر در این شرکت‌ها خواهد شد. این مسئله نیز عدم تقارن اطلاعاتی را افزایش و وضوح اطلاعات افشاشده توسط مدیران را کاهش می‌دهد و در نتیجه، اطلاعات افشاشده در گزارش‌های مالی پیچیده‌تر خواهند بود. یافته‌های این بخش همسو با ددمن و همکاران (۲۰۰۹) و لیما و همکاران (۲۰۱۸) است.

یافته‌های فرضیه اصلی دوم (فرعی سوم و چهارم) پژوهش نیز نشان داد که بین استراتژی تجاری تدافعی و ناخوانایی گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از آنجاکه شرکت‌های تدافعی پیچیدگی عملیات و عدم قطعیت محیطی کمتری دارند، این کار می‌تواند فرصت‌طلبی و عدم تقارن اطلاعات آنان را محدودتر سازد، اما به دلیل اجتناب آن‌ها از ریسک شرکت‌های تدافعی ممکن است اطلاعات مازادی را افشا کنند تا انطباق با ملزومات گزارش دهی اجباری را تضمین کنند و خبرهای بد بیشتری نسبت به خبرهای خوب افشا کنند تا اظهارات مالی مورد انتظار کاربران را مدیریت کنند و چنین افشای سرشاری می‌تواند در گزارش شرکت‌های تدافعی اختلال به وجود آورد و خوانایی آن‌ها را محدود کند. یافته‌های این بخش نیز همسو با لیما و همکاران (۲۰۱۸) است.

بررسی متغیرهای کنترلی در فرضیه‌های پژوهش نیز نشان داد که بین مدیریت سود، اندازه و ناخوانایی گزارش‌های مالی نیز رابطه مثبت و معناداری در سطح

- 16) Bloomfield, R., 2002. The 'Incomplete Revelation Hypothesis' and financial reporting. *Account. Horizons* 16, 233-243.
- 17) Burgelman, R.A., 2002. Strategy is Destiny: How strategy-making Shapes a Company's Future. The Free Press, New York.
- 18) Cazier, R.A., Pfeiffer, R., 2016. Why are 10-K filings so long? *Account Horizons* 30, 1-21.
- 19) Cheng, J.L.C., Kesner, I.F., 1997. Organizational slack and response to environmental shifts: the impact of resource allocation patterns. *J. Manage.* 23, 68-86.
- 20) Child, J., 1972. Organizational structure, environment and performance: the role of strategic choice. *Sociology* 6, 2-22.
- 21) Clark, K.B., 1985. The interaction of design hierarchies and market concepts in technological evolution. *Res. Policy* 14 (5), 235-251.
- 22) Courtis, J., 1982. Private shareholders' response to corporate annual reports. *Account. Financ.* 22, 53-72.
- 23) Courtis, J., 2004. Corporate report obfuscation: artefact or phenomenon? *Br. Account. Rev.* 36, 291-312.
- 24) Davis, A., Tama-Sweet, I., 2012. Managers' use of language across alternative disclosure outlets: earnings press release versus MD&A. *Contem. Account. Res.* 29, 804-837.
- 25) Dedman, E., Mouselli, S., Shen, Y., Stark, A., 2009. Accounting, intangible assets, stock market activity, and measurement and disclosure policy- Views from the U.K. *Abacus* 45, 312-341.
- 26) DeSarbo, W.S., Di Benedetto, A.C., Song, M., Sinha, I., 2005. Revisiting the Miles and Snow strategic framework: uncovering interrelationships between strategic types.
- 27) Dess, G., Beard, D., 1984. Dimensions of organizational environments. *Adm. Sci. Q.* 29, 313-327.
- 28) Ghosh, D., Olsen, L., 2009. Environmental uncertainty and managers' use of discretionary accruals. *Account. Organ. Soc.* 34, 188-205.
- 29) Griffin, P.A., 2003. Got information? Investor response to Form 10-K and Form 10-Q EDGAR filings. *Rev. Account. Stud.* 8, 433-460.
- 30) Grossman, S., Stiglitz, J., 1980. On the impossibility of informationally efficient markets. *Am. Econ. Rev.* 70 (3), 393-408.
- 31) Habib, A., and Monzur Hasan, M. 2017. Business strategy, overvalued equities, and stock price crash risk". *Research in International Business and Finance*, 39, 389-405.
- ۴) صفری گرایلی، مهدی و یاسر رضائی و محمد نوروزی. (۱۳۹۶). مدیریت سود و خوانایی گزارشگری مالی: آزمون تجربی رویکرد فرصت-طلبانه. *دانش حسابرسی*. ۱۷ (۶۹): ۲۱۷-۲۳۰.
- ۵) صفری گرایلی، مهدی و یاسر رضائی. (۱۳۹۷). توانایی مدیریت و خوانایی گزارشگری مالی: آزمون نظریه علامت‌دهی. *دانش حسابداری*. ۹ (۲): ۱۹۱-۲۱۸.
- ۶) فضل‌الهی، سیف‌اله و منصوره ملکی‌توانا. (۱۳۸۹). روش‌شناسی تحلیل محتوا با تأکید بر تکنیک‌های خوانایی سنجی و تعیین ضریب درگیری متون. *پژوهش*. ۲ (۱): ۷۱-۹۴.
- ۷) نمازی، محمد و علی‌اصغر دهقان و سمانه قوهستانی. (۱۳۹۶). خودشیفتگی مدیران و استراتژی تجاری شرکت‌ها. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*. ۶ (۲۲): ۳۷-۵۱.
- 8) Bai, X., Dong, Y., and Hu, N. 2019. Financial report readability and stock return synchronicity. *Applied Economics* 51 (1): 1-18.
- 9) Barnett, A., Leoffler, K., 1979. Readability of accounting and auditing messages. *J. Bus. Commun.* 16, 49-59.
- 10) Barth, M.E., Kasznik, R., McNichols, M.F., 2001. Analyst coverage and intangible assets. *J. Account. Res.* 39, 1-34.
- 11) Bartlett, S., Chandler, R., 1997. The corporate report and the private shareholder: Lee and Tweedie twenty years on. *Br. Account. Rev.* 29, 245-261.
- 12) Beattie, V., 2014. Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: issues, theory, methodology, methods and a research framework. *Br. Account. Rev.* 46, 111-134.
- 13) Bentley, K.A., 2012. Antecedents to Financial Statement Misreporting: The Influence of Organizational Business Strategy, Ethical Culture and Climate. Doctoral dissertation, Texas A&M University, College Station.
- 14) Bentley, K.A., Omer, T.C., Sharp, N.Y., 2013. Business strategy, financial reporting irregularities, and audit effort. *Contemp. Account. Res.* 30, 780-817.
- 15) Bentley-Goode, K.A., Omer, T.C., Twedt, D.J., 2018. Does business strategy impact a firm's information environment? *J. Account. Audit. Financ* forthcoming.

- 47) Lee, T., Tweedie, D., 1975. Accounting information: an investigation of private shareholder usage. *Account. Bus. Res.* 6, 280–291.
- 48) Lee, Y., 2012. The effect of quarterly report readability on information efficiency of stock prices. *Contem. Account. Res.* 29, 1137–1170.
- 49) Leheavy, R., Li, F., Merkley, K., 2011. The effect of annual report readability on analyst following and the properties of their earnings forecasts. *Account. Rev.* 86, 1087–1115.
- 50) Leifer, R., Mills, P., 1996. An information processing approach for deciding upon control strategies and reducing control loss in emerging organisations. *J. Manage.* 22, 113–137.
- 51) Li, F., 2008. Annual report readability, current earnings, and earnings persistence. Fog data from Li (2008). <http://webuser.bus.umich.edu/feng/>. *J. Account. Econ.* 45, 221–247.
- 52) Li, F., 2010. Textual analysis of corporate disclosures. A survey of the literature. *J. Account. Lit.* 29, 143–164.
- 53) Lima, E., Chalmers, K., Hanlon, D., 2018. The influence of business strategy on annual report readability. *Journal of Accounting and Public Policy.* 37 (1), 65–81.
- 54) Lo, K., Ramos, F., Rogo, R. 2017. Earnings management and annual report readability. *Journal of Accounting and Economics* 63, 1–25.
- 55) Loughran, T., McDonald, B., 2011. When is a liability not a liability? Textual analysis, dictionaries, and 10-Ks. *J. Financ.* 66, 35–65.
- 56) Miles, R.E., Snow, C.C., 1978. *Organizational Strategy, Structure, and Process.* McGraw-Hill, San Francisco.
- 57) Miles, R.E., Snow, C.C., 1984. Fit, failure and the hall of fame. *Calif. Manage. Rev.* 26, 10–28.
- 58) Miles, R.E., Snow, C.C., 1986. Organizations: New concepts for new forms. *Calif. Manage. Rev.* 28, 62–73.
- 59) Milgrom, P., Roberts, J., 1995. Complementarities and fit: strategy, structure, and organizational change in manufacturing. *J. Account. Econ.* 19, 179–208.
- 60) Miller, B., 2010. The effects of reporting complexity on small and large investor trading. *Account. Rev.* 85, 2107–2143.
- 61) Miller, D., Ross, M., 1975. Self-serving biases in the attribution of causality: fact or fiction? *Psychol. Bull.* 82, 213–225.
- 62) Naiker, V., Navissi, F., Sridharan, V., 2008. The agency cost effects of unionization on
- 32) Hambrick, D.C., 1983. Some tests of the effectiveness and functional attributes of Miles and Snow's strategic types. *Acad. Manage. J.* 26, 5–26.
- 33) Henry, E., Leone, A., 2016. Measuring qualitative information in capital markets research: comparison of alternative methodologies to measure disclosure tone. *Account. Rev.* 91, 153–178.
- 34) Higgins, D., Omer, T. and Phillips, J. D. 2015. The Influence of a Firm's Business Strategy on its Tax Aggressiveness, *Contemporary Accounting Research*, 32 (2): 674-702.
- 35) Hill, S., Martin, R., Harris, M., 2000. Decentralization, integration and the post-bureaucratic organization: the case of R&D. *J. Manage. Stud.* 37, 563–585.
- 36) Hirshleifer, D., Teoh, S., 2003. Limited attention, information disclosure, and financial reporting. *J. Account. Econ.* 36, 337–386.
- 37) Huang, C., Chu, P., Chiang, Y., 2008. A fuzzy AHP application in government-sponsored R&D project selection. *Omega* 36, 1038–1052.
- 38) Hynes, G., Bexley, J., 2004. Understandability of banks' annual reports. *Educ. Rev. Bus. Commun.* 1, 81–96.
- 39) Ittner, C., Larcker, D., 1997. Quality strategy, strategic control systems and organizational performance. *Account. Organ. Soc.* 22, 293–314.
- 40) Ittner, C., Larcker, D., 2001. Assessing empirical research in managerial accounting: a value-based management perspective. *J. Account. Econ.* 32, 349–410.
- 41) Jaworski, B.J., Kohli, A.K., 1993. Market orientation: antecedents and consequences. *J. Mark.* 57, 53–70.
- 42) Jones J. 1991. Earnings Management during Import Relief Investigations. *Journal of Accounting Research.* 29: 193-228.
- 43) Kohli, A.K., Jaworski, B.J., 1990. Market orientation: The construct, research propositions, and managerial implications. *J. Mark.* 54, 1–18.
- 44) Kotha, S., Nair, A., 1995. Strategy and environment as determinants of performance: evidence from the Japanese machine tool industry. *Strateg. Manage. J.* 16, 497–518.
- 45) Kumar, G., 2014. Determinants of readability of financial reports of U.S. listed Asian companies. *Asian J. Financ. Account.* 6, 1–18.
- 46) Lawrence, A., 2013. Individual investors and financial disclosure. *J. Account. Econ.* 56, 130–147.

18 Miller
 19 Lima, Chalmersb and Hanlon
 20 Miles and Snow
 21 Hambrick
 22 Bentley, Omer and Sharp
 23 Prospectors
 24 Defenders
 25 Bentley, Omer and Twedt
 26 Burgelman
 27 Milgrom and Roberts
 28 Navissi, Sridharan, Khedmati, Lim and Evdokimov
 29 Kohli and Jaworski
 30 Child
 31 Dess and Beard
 32 Ghosh and Olsen
 33 Clark
 34 Saviotti
 35 Hill, Martin and Harris
 36 Song and Montoya-Weiss
 37 Su, Xie and Peng
 38 Kotha and Nair
 39 Ittner and Larcker
 40 DeSarbo, Di Benedetto, Song and Sinha
 41 Cheng and Kesner
 42 Leifer and Mills
 43 Barth, Kasznik and McNichols
 44 Dedman, Mouselli, Shen and Stark
 45 Saleh and Wang
 46 Huang, Chu and Chiang
 47 Attribution Theory
 اسناد، آبژه یا نظریه اسناد بر آن است تا تبیین کند که چگونه انسان تلاش می‌ورزد تا علت‌های رخ دادن رفتارهای آشکار فردی را بر پایه عوامل درونی یا بیرونی برای خود یا دیگران بازشناسد. اسناد فرایندی است که فرد از طریق آن در پی کسب اطلاعات درباره فهم چرایی رفتار برمی‌آید. به گونه ساده‌تر، اسناد به کوشش انسان‌ها در دریافتن چرایی رفتار خود و رفتار دیگران اشاره دارد.
 48 Miller and Ross
 49 Higgins, Omer and Phillips
 50 Bentley-Goode, Omer and Twedt
 51 Naiker, Navissi and Sridharan
 52 Hirshleifer and Teoh
 53 Lawrence
 54 Rennekamp
 55 Lehavy, Li and Merkley
 56 Kumar
 57 Lo, Ramos and Rogo
 58 Habib and Monzur Hasan
 59 Bai, Dong and Hu
 60 Higgins, Omer and Phillips
 61 Jones
 62 Wang
 ۶۳. با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۳، با افزایش میزان شاخص فوگ، خوانایی گزارشگری مالی کمتر می‌شود. در نتیجه، در بررسی فرضیه‌ها ناخوانایی عنوان‌شده است.

firm value. *J. Manage. Account. Res.* 20, 133–152.
 63) Navissi, F., Sridharan, V., Khedmati, M., Lim, E.K.Y., Evdokimov, E., 2017. Business strategy, over- (under-) investment and managerial compensation. *J. Manage. Account. Res.* 29, 63–86.
 64) Rennekamp, K., 2012. Processing fluency and investors' reactions to disclosure readability. *J. Account. Res.* 50, 1319–1354.
 65) Rutherford, B., 2003. Obfuscation, textual complexity and the role of regulated narrative accounting disclosure in corporate governance. *J. Manage. Gov.* 7, 187–210.
 66) Saleh, S.D., Wang, C.K., 1993. The management of innovation: Strategy, structure, and organizational climate. *IEEE Trans. Eng. Manage.* 40, 14–21.
 67) Saviotti, P., 1998. On the dynamics of appropriability, of tacit and of codified knowledge. *Res. Policy* 26, 843–856.
 68) Song, M., Montoya-Weiss, M.M., 2001. The effects of perceived technological uncertainty on Japanese new product development. *Acad. Manage. J.* 44, 61–80.
 69) Su, Z., Xie, E., Peng, J., 2010. Impacts of environmental uncertainty and firm's capabilities on R&D investment: evidence from China. *Innov. Manage. Policy Pract.* 12, 269–282.
 70) Wang, G. Y. 2010. The Impacts of Free Cash Flow and Agency Costs on Firm Performance. *Journal of Service Science & Management.* 3: 408 – 418.
 71) You, H., Zhang, X., 2009. Financial reporting complexity and investor under-reaction to 10-K information. *Rev. Account. Stud.* 14, 559–586.

یادداشت‌ها

- 1 Barnett and Leoffler
 2 Li
 3 Curtis
 4 Lee and Tweedie
 5 Bartlett and Chandler
 6 Hynes and Bexley
 7 Davis and Tama-Sweet
 8 Beattie
 9 Rutherford
 10 Grossman and Stiglitz
 11 Bloomfield
 12 Loughran and McDonald
 13 Henry and Leone
 14 Li
 15 Griffin
 16 Cazier and Pfeiffer
 17 You and Zhang